

Det gamle Skilt over Trykkeriets Port.

DET THIELESKE BOGTRYKKERIS

125 AARS JUBILÆUM

D. 20. MARTS 1895

I 1870, d. 30 December, fejredes Hundreedaarsdagen for den Gyldendalske Boghandels Oprettelse ved Udgivelsen af C. NYROPS højst fortjenstfulde Skrift: *Bidrag til den danske Boghandels Historie*, samt ved et Festmaal, hvortil Firmaets daværende Ejer, Kancelliraad F. HEGEL, var indbudt af c. 200 Personer, der paa forskellig Vis vare knyttede til Bøger, deres Fremstilling og Forhandling.

Ved denne Fest gjorde Boghandler CARL REITZEL daværende Redaktør C. BILLE, som sad ligeoverfor ham ved Bordet, opmærksom paa, at det Thieleske Bogtrykkeris Hundreedaarsdag d. 20. Marts samme Aar var gaaet ubemærket hen. Dette var sikkert sket med velberaad Hu fra Trykkeriets to Ejeres Side, der begge vare i høj Grad tilbøjelige til at skjule sig for al ydre Anerkendelse, især naar den krævede personlig Optræden ved Fester eller sligt. Ved denne Lejlighed slap de dog ikke. Ifølge »Nordisk Boghandlertidende« for 3. Febr. 1871 tog Bille Anledning af den givne Oplysning til at holde en fortræffelig Tale, der endte med en Skaal for Brødrene JUST og ANDREAS THIELE. I samme Nummer af Boghandlertidenden meddeler O. H. DELBANCO en Række Oplysninger om Trykkeriets Historie, særlig om dets Udvikling under de daværende Ejere, og disse Oplysninger suppleres af C. Nyrop i »Skandinavisk Bogtrykkertidende« for Marts 1871. Her offentliggøres den Købekontrakt, hvorved JOH. RUDOLF THIELE for 750 Rdl. erhvervede L. L. HEIDENS Bogtrykkeri og Forlag i Peder Hvidtfeldsstræde. Denne Kontrakt er dateret 20. Marts 1770, det samme Aarstal, der staar paa det gamle Skilt over Trykkeriets nuværende Indgang.

Vi maa da gaa ud fra, at denne Dato er den rigtige for Trykkeriets Grundlæggelse under det ansete Navn Thiele, skønt vi vel vide, at J. R. Thiele først ved sit Bryllup med Enkemadam Borup d. 16. Okt. 1771 blev Ejer af Huset i St. Helliggejststræde, hvor Trykkeriet siden da har haft hjemme og udviklet sig.

Efter R. NYERUPS »Bidrag til de københavnske Bogtrykkeriers Historie fra Begyndelsen til Dato« i »Læsendes Aarbog for 1800« er JOHAN RUDOLF THIELE født 1736 i Lippe i det Westphalske. Efter hans Søns, J. M. THIELES Udsagn i »Af mit Livs Aarbøger 1795—1826« var Faderen Forstembedsmand. Sønnen Johan Rudolf sendte han i 1748, altsaa »i en meget ung Alder, til Kjøbenhavn, hvor det synes, at der allerede har været Navnefættene«. Ni Aar efter, altsaa 1757, kom hans ældre Broder FREDERIK WILHELM THIELE ogsaa hertil. Denne sidste synes at have udlært som Bogtrykker i Hjemmet, medens den yngre Broder lærte Haandværket i det Berlingske Trykkeri her i Byen. Ifølge en gammel Meddelelse fra 7. April 1765 arbejdede J. R. Thiele hos Berling. At dette ogsaa senere har været Tilfældet, ses af en Samling »Glædes Vers«, der festligt indbunden opbevares i det store kgl. Bibliotek, og hvori er samlet en stor Mængde Bryllups- og Festsange fra glædelige Familiebegivenheder i det Berlingske Hus. 1766 ender Titelen paa en af de i et meget langstrakt Format trykte Viser i Anledning af G. C. BERLINGS Bryllup med Jfr. MARIE CATHARINE GODICHE med følgende Ord: »Det Velædle Brude-Pars Tjenere, H. J. Bestmann, J. R. Thiele, F. H. Lillie«. 1767 lykønsker paa lignende Maade »Brude-Parrets forbundne Tjenere F. W. og J. R. Thiele JOHAN CHR. BERLING og Jomfru ANNE MARIE FRICK til deres Bryllup« i et andet stort og blomstrende dansk Digt.

Disse Glædes-Fester fremkaldte et Utal af Sange og Mindeblade; 18—20 forskellige Sange findes knyttede til flere af de hyppigt forekommende Brylluper, og alle Københavns bedre Trykkere sendte en eller flere, tildels meget flot udstyrede, Sange ved slige Lejligheder. Det var en selskabelig Tid, og Byens store Bogtrykkerfamilier giftede sig flittigt indbyrdes. Da en Datter af Berling i 1767 til en Afveksling bortgiftedes med Hof-Konditor J. M. MØLLER, fik de fra »Fætter og Tjener« Fr. Chr. Godiches Trykkeri en yderst elegant Sang paa otte Sider med kobberstukne Vignetter. En lignende kom sammesteds fra i 1772 ved G. C. BERLINGS Bryllup med Jomfru ELISABETH GODICHE. Den ender symbolsk med en Vignet, hvor en Høne ligger paa Æg. Til samme Lejlighed optræder Fr. W. Thiele ogsaa med en Sang, der ligesom de tidligere, hvor Brødrene mødte i Forening, er trykt i selve det Berlingske Hus, medens J. R. Thiele denne Gang sender sin Sang fra sit eget Trykkeri, udstyret med Vignet i Træsnit — en luthspillende Elsker — som han har arvet fra salig Borup og som vi have set paa tidligere Sange fra Borups Trykkeri.

Det fremgaar formentlig heraf, at begge Brødrene have arbejdet hos Berling, til de etablerede sig. Hvorledes det er gaaet til, at to fremmede Arbejdere saa sig i Stand til, den ene (Joh. Rud. T.) at købe Trykkeri i 1770 og den anden (Fr. W. T.) at anlægge et 1781, tildels ved Indkøb af Skrifter paa Madam Godiches Auktion, for kort Tid efter at være Ejer af den bekendte stadselige Gaard, Chr. Firtal paa Amagertorv, maa staa hen som en Gaade. J. M. Thieles Formodning, at det »var ved den ældre Broders gode Formues-Omstændigheder, at den yngre blev fremhjulpet«, holder ikke Stik, al den Stund den yngre etablerede sig elleve Aar før den ældre. Mulig har der været et hjælpsomt Sind hos de velhavende Bogtrykkere mod fremadstræbende og dygtige Medhjælpere. Trods det at Bogtrykkerne ikke som andre Haandværk udgjorde et Lav, var der dog godt Sammenhold. Da den bekendte dygtige Bogtrykker NICOLAI MØLLER 1753, akkurat tyve Aar gammel, maatte overtage Ledelsen af sin Moders Trykkeri ved Stedfaderens, C. G. GLASINGS, Død, blev han med mange skønne Ord og Viser »antaget til en retskaffen Medlem af det ædle Bogtrykker-Konstens Societet«. Han giftede sig i 1758 med en Jomfru Berling, blev Hofbogtrykker og nød i det hele med Rette megen Anseelse som Bogtrykker. I Aaret 1797 købte han F. W. Thieles Bogtrykkeri, da hans eget var gaaet til Grunde i Branden 1795.

Søger man til Tidens Bøger, vil det findes, at A. H. Godiches og Nicolai Møllers Trykkerier vare de bedste og endog stod over Berlings. Et Værk som Langebeks *Scriptores Rerum Danicarum*, hvoraf I—IV Bind er trykt hos Godiche og V—VII hos Møller, er et meget smukt Arbejde, skønt Papiret er temmelig tarveligt. Skriften er en kraftig Antiqua med en udmærket Kursiv. — Havde vi blot en saadan Antiqua nutildags!

Godiche døde 1771, men hans Enke fortsatte Trykkeriet til sin Død 1780. Paa hendes Forlag udkom den danske Udgave af Hofmans »Historiske Efterretninger om velfortjente danske Adelsmænd«. Den er udstyret med de i den franske Udgave værende Kobberstik, men trykt med Fraktur. Værket udkom i tre Kvantbind fra 1777—79, og Suhm roser Forlæggeren i sin Fortale saaledes: »Atter haver Publicum her et nyt Beviis paa Mad. Godiches utrettelige Lyst til at tjene det o. s. v.«. Selv siger hun i Fortalen til første Bind: »Endelig fremkommer i det danske Sprog den af min Sal. Mand allerede i Aaret 1769 lovede Oversættelse af Sal. Hr. Justitzraad Tycho Hofmans *Portraits historiques*. . . Hvis Afsætningen nogenlunde stopper de herpaa anvendte Omkostninger, skal jeg gjøre mig en Fornøjelse af at kunde tjene det høytærede Publicum med det første med de følgende Deele« . . . Hun holdt sit Ord, og Værket gør Trykkeriet Ære, men i Fortalen til tredje Del fremkommer følgende Hjertesuk: »Jeg kan dog i Sandhed melde, at jeg ikke nær er sluppet skadeløs fra dette kostbare Værk; thi endskjøndt jeg haver det Høykongelige Huus samt de øvrige Høye og Høystærede Herrer Subscribenter, allerunderdanigst og allerærbødigst at takke for naadigst og gunstigst Understøttelse ved at subscribere paa endeel Exemplarer, saa haver jeg dog lidt et stort Tab der-

ved«. Ifølge den vedføjede Liste over Subskribenter tog Kongehuset 56 Ekspl., medens hun til private afsatte 127 Ekspl.

Fra F. W. Thieles Bogtrykkeri foreligger et fremragende Arbejde i fem Kvantbind, nemlig P. F. Suhms: *Abulfedae Annales Muslemici* (Profts Universitets-Boghandel). Hveranden Side i dette Værk, som ingen kjøbenhavnsk Bogtrykker nu var i Stand til at levere, er trykt med en stor klar arabisk Type og Siden lige overfor med en fortrinlig Antiqua. Man mærker, det var Tider, i hvilke JOHN BASKERVILLE i England, BODONI i Italien og Brødrene DIDOT i Frankrig med Smag og fremragende Dygtighed paa ny skabte ædle Former i Antiquatypen.

Hvad Heidens Bogtrykkeri angaar, da vise tvende Bøger, som J. R. Thiele trykte og forlagde i Peder Hvidtfeldsstræde, at det baade hvad Fraktur- og Antiquaskriften angaar var ganske godt forsynet. Den ene er F. C. Scheffers: *Danske Fabler*, den anden en *Physisk Beskrivelse over Jordkloden*. Ved sit Giftermaal med Thomas Larsen Borups Enke kom han ikke alene i Besiddelse af Gaarden og Trykkeriet i Helliggejststræde, men ogsaa af et broget Forlag af Smaabøger, Viser og Billeder. Vi fejle næppe ved at gaa ud fra, at han fortrinsvis holdt dette Forlag vedlige og væsentligst ad denne Vej blev den formuende Mand, som i 1797 var i Stand til at købe Nabogaarden. Det var i det samme Aar, at Broderen Fr. W. T. solgte sit Trykkeri. Af denne, der var ugift, giver J. M. Thiele i sine Erindringer et Billede: »en lille Mand i rød Kjole, foret med grønt Silketøj, og med trekantet Hat paa Hovedet«, der af og til indfandt sig i Gaarden, hvor Børnene legede Hest, og trakteredede med Havre i Form af Rosiner og Mandler, som han havde i sine brede Sidelommer.

For Gyldendal trykkede J. R. Thiele den Ny Samling af Videnskabernes Selskabs Skrifter (1. Del 1781), som er et særdeles hæderligt Arbejde; endvidere, ifølge R. Nyerup i »Læsendes Aarbog« andet Oplag af *Peder Paars*, udgivet af et Selskab 1794. Bogen er uden Trykkersted. Første Oplag udkom 1772, trykt med Godiches Skrifter, og det synes som Thiele ogsaa har erhvervet noget af den gode Antiqua ved Auktionen efter Mad. Godiche. Det er den smukke Udgave i Kvart med Clemens' Stik og er vistnok den kønneste Bog, der er udgaaet fra J. R. Thieles Presser. For egen Regning udgav han en Del af de ved Trykkefrihedens Indførelse fremkaldte Smaaskrifter og kom paa denne Maade gentagende i Konflikt med Lovgivningen (se Nyrops Bidrag til den danske Boghandels Historie). Han var ogsaa en af Hovedudgiverne af de mangfoldige træskaarne Billeder, der særligt mylrede frem i og efter Struensees Regeringstid. Alle disse kuriøse Billeder fra forrige Aarhundrede fortjene en nærmere Undersøgelse ved en anden Lejlighed.

Han giftede sig tre Gange, sidste Gang 1785 med ANNA KOED DE HEMMER, og havde i dette Ægteskab seks Sønner. Medens den femte af disse, J. M. Thiele, i de omtalte Erindringer giver et meget sympatetisk Billede af sin Moder, yder han kun faa og spredte Meddelelser om Faderen. I 1812 mistede han Hustruen, og ved Statsbankeroten tabte han sin Formue. Dermed synes

Hjemmet og han selv at være falden sammen, og i 1814 maatte Sønnen HANS HENRIK THIELE afbryde sine Studeringer og overtage Ledelsen af Trykkeriet. I Begyndelsen af 1815 døde den gamle Bogtrykker, næsten 80 Aar gammel.

Medens Faderen, trods Tidens tilsyneladende strenge Bestemmelser, ikke synes at have haft Bogtrykkerprivilegium, fik H. H. THIELE et saadant under 14 Marts 1815. Hans Borgerskab er af 2 Juni 1838. Det var under saare vanskelige Forhold, at han overtog Trykkeriet, som han foreløbig drev for alle Arvingernes Regning. Han var den Gang 27 Aar og var bleven Student i 1806. Undersøger man Bøgerne fra denne Periode, vil den meget knappe Tid overalt mærkes; Papiret er gennemgaaende yderlig slet, Formaterne knebne. I H. H. Thieles egne Forlagsartikler føles ogsaa denne Nedgang, men det mærkes samtidig, at Manden — trods al Sparsommelighed — var en omhyggelig Bogtrykker. Arbejdet er godt og akkurat gjort, men alle det forrige Aarhundredes flotte Tendenser ere lagte paa Hylden.

Imellem Borups Forlagssager findes en lille Bog i Kvart, som han kalder *Dødedans*. Den indeholder en Række snurrige Træsniusbilleder, der behandle det gamle Motiv om Dødens Komme til de forskellige Stænder. Hveranden Side optages af et saadant Billede, og Siden ligeoverfor af en versificeret Tekst. Medens Borups Udgave er ganske godt trykt paa anstændigt Papir, kan det samme ikke siges om 3. Oplag, der er trykt 1814 hos J. R. Thiele for J. H. Schubothes Hofboghandel. Den gamle kraftige Schwabacher-Skrift er afløst af en flov Fraktur, og Papiret er mere end tarveligt. I et saadant enkelt Eksempel ses let, hvor Tiden efter Bankeroten var bleven nøjsom.

H. H. Thiele roses af sin Samtid for sine literære Interesser. I en Nekrolog ved hans Død i 1839 skriver G. F. Ursin: »Næstefter Kjærlighed til sin Kunst, elskede han særdeles den danske Literatur og fremmede flere Værker i samme, hvorved han ikke tilsigtede, ej heller havde nogen Vinding« . . . Til disse Foretagender kan henregnes Chr. Molbechs »Den danske Riimkrønike« efter Gotf. af Ghemens Udgave. Denne Bog, der er et meget hæderligt Arbejde, trykte og forlagde han i 1825; endvidere Storms Digte og A. E. Boyes Udgave af »Peder Paars«. I 1836 trykte og forlagde han Chr. Winthers »Hundrede Romanzer af danske Digtere«. Udgiveren siger i Forordet, at han er opfordret af Bogtrykker H. H. Thiele til at samle dette bekendte Udvalg af dansk Digtetekunst. Bogen er betydelig nettere i typografisk Henseende end Skik og Brug var, men det er troligt nok, at han ikke har haft nogen Vinding ved slige Foretagender. Bedre er det sikkert gaaet med det saakaldte »Riises Arkiv«, hvoraf der ved Thieles Død var udgivet 75 Bind. Ogsaa paa Redaktionen af dette Tidsskrift siges han at have haft væsentlig Indflydelse.

Hans ejendommeligste Trykarbejde er dog Broderen J. M. Thieles: »B. Thorvaldsen og hans Værker«, hvoraf første Del udkom i 1831. Den er sat

med en Oktav Kolumne paa Kvart Format og trykt med en ny og meget kraftig Antiqua. Vi fejle næppe ved at antage, at denne Skrift er en af dem, som Thiele efter Ursins Udsagn har købt i Frankrig, da Datidens tyske Skriftstøberier ikke tilfredsstillede ham. Det gør hans Smag og Foretagsomhed Ære, at han har gjort sig uafhængig af de sædvanlige Leverandører. Bogen er god i Virkning, skønt der er anvendt lovlige glubske Rubriker og Pagina.

H. H. Thiele giftede sig i 1821 og efterlod ved sin Død i April 1839 de to Sønner JUST og ANDREAS, der vare i en Alder af 15 og 14 Aar, samt en Datter. Hans Hustru overlevede ham til 1860 og blev boende i den gamle Gaard i Helliggejtstræde. Folk, der have kendt hende, skildre hende som en meget elskværdig gammel Kone. Der findes i Familien slet ingen Portrætter af de tre første Bogtrykkere Thiele, vi her have beskæftiget os med; men Ursin giver i den nævnte Nekrolog følgende sympatetiske Skildring af Hans Henrik Thiele: »Ethvert Menneskes Aand udpræger sig vistnok gennem hans Værk; men denne Forbindelse er ikke stedse lige klar; dog Thieles Aand var en for os opslagen Bog; der var ingen vidtløftig Korrektur; den var reen og simpel, som de Bøger, der udgik fra hans Officin. Derfor maatte Enhver, som stod i Forhold til ham, agte og ære denne jævne, fordringsløse Charakter, der virkede ufortrødent i en Kreds, som hans Kundskaber og Evner vilde have udvidet langt, havde hans nøisomme Beskedenhed ikke indskrænket den«.

Det tredje Slægtled i den Thieleske Bogtrykkerfamilie, de to Brødre JUST og ANDREAS, bleve dem, der kraftigst udfoldede de rent faglige Evner og hævede det gamle Hus fra at være et mindre og respekteret Trykkeri til at blive Kjøbenhavns første og dygtigst ledede Bogtrykkeri. Begge Drengene lærte efter Faderens Død deres Fag i hans Værksteder, thi Virksomheden fortsattes af Enken under Tilsyn af hendes Mands Broder, F. W. Thiele.

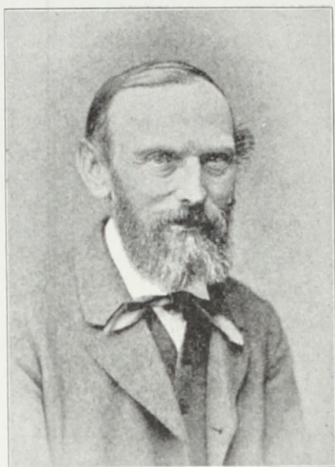
Denne Værge for Drengene sørgede for at faa dem tidligt ud i Verden, og i Oktober 1844 rejste de begge til Leipzig, hvor den der bosatte danske Boghandler C. B. LORCK havde sikret dem Plads i F. A. Brockhaus' store Trykkeri. Just, der havde valgt at være Trykker, var dengang 21 Aar, og Andreas, der havde lært som Sætter, var 19 Aar. I næsten to Aar arbejdede de i Tyskland; den længste Tid i Leipzig, en kortere i Prag. Hos Brockhaus arbejdede den Gang en meget dygtig Illustrationstrykker, BENEDICT. Han trykkede blandt andet de store Træsnijsbilleder af Frederik den Store og hans Generaler, som A. MENZEL havde tegnet paa Træ, og som høre til det moderne tyske Træsnijs allerbedste Arbejder. Det var naturligvis Haandpresse-tryk, og Arbejdet var strengt, men Just Thiele gennemgik her en fortrinlig Skole som Illustrationstrykker.

Da Brødrene vendte hjem i August 1846, fandt de det gamle Trykkeri i Opløsning. Kun fire-fem Personer vare beskæftigede i det, og dets tre Haandpresser vare langt fra i Gang. Det gjaldt at begynde paa saa godt som bar Bund. Allerede i 1848 var der anskaffet en ny Haandpresse og den første Hurtigpresse, og efter at Gaarden var dem overdraget af Farbrødrene i 1853, blev der straks tænkt paa at faa en Dampmaskine. I en gammel Kladdebog, hvori Brødrene have indført en Del Optegnelser om Trykkeriets Udvikling, skriver Just: »d. 8/8 54 blev Grunden gravet til Dampskorstenen, betalt 3 ₰ 15 β som første Udbetaling i Anledning af Dampmaskinen . . . 25. Okt. 1854 blev der fyret under Kjedlen og omtrent Kl. 5 om Eftermiddagen blev Dampmaskinen sat i Gang for første Gang, — vi vare dog langt fra ganske færdige, kun to Maskiner hang paa, Nr. 1 og 2, de andre to, nemlig Nr. 3 og 4, kom først omtrent efter en Uges Forløb«. Hidindtil havde Brødrene hver passet sin Afdeling af Trykkeriet, men i 1853 blev det nødvendigt at antage en Faktor for Sætteriet, det blev den senere som selvstændig Bogtrykker bekendte SIVERTSEN. I 1856 noterer Just atter i Bogen: »Løvedag d. 10 Maj (Pintseaften) blev JØRGENSEN¹⁾ udnævnt til Trykkerfaktor. Jeg tænker det vil blive til Fordel for Trykkeriet i flere Henseender. — Vi tænke for Alvor paa at bygge Sidehuset op«.

Trykkeriet var i stærk Udvikling, Hurtigpressernes Tal var steget til otte foruden Hjælpemaskiner af forskellig Art. Samme Aar ^{24/9} 56 skriver man i Bogen: »I disse Dage vælter Arbejdet ind efter at vi fra August Maaned har haft lidt Ro og faaet alt gammelt og tilsidelagt Arbejde fra Haanden. Tænker idag paa at indrette Sætteriet i den første Stue paa 1ste Sal.« Næste Aar skriver igen Just: »Idag d. 7/10 57 begyndt at rive det gamle Sidehus ned . . . Vi ere ellers nogle raske Fyre, vi bygge et stort nyt Sidehus til circa 6000 Rdl. og have næppe en Mark til Drikkepenge til Arbejdsfolkene«. — Saa slemt var det vel næppe, men at den hastige Udvikling bragte Pengevanskeligheder er forstaaeligt. Det var dog til at overvinde. De to Brødres solide Dygtighed havde alt skaffet Huset mange Venner, og Justs sjældne Energi ryddede alle Hindringer af Vejen. Havde man hidtil kæmpet haardt og gjort meget smukt Arbejde til rimelige Priser, kom der nu ogsaa gode Kunder til. 1857 blev Privatbanken Kunde, og i Marts 1858 underskrives »Betingelser hvorunder Bogtrykker H. H. Thieles Enke forpligter sig til at udføre Trykning af Postfrimærkerne«. 1860 overdroges alt Nationalbankens Arbejde til dem; Bankens Seddeltryk var alt besørget af Trykkeriet fra Faderens Tid, som det sker den Dag i Dag. 1861 overtog de Trykningen af Stempelmærkerne, 1863 Brevkonvolutter, 1865 den sjællandske Jernbanes Pakmærker, 1869 Lotterisedlerne, og samtidig var saa godt som al Trykning af Obligationer og Aktier overgaaet til Trykkeriet.

Som Følge af alle disse ny Arbejder var Just jævnlig paa Rejse. I 1855 besøgte han Statstrykkeriet i Wien, og flere andre mindre Rejser foretoges,

¹⁾ Det er Trykkeren Jens Jørgensen, hvis Virksomhed omtales i »Bogvennen« for i Fjor.

Just Thiele,
f. 5. Okt. 1823, d. 30. Aug. 1876.

særligt for at skaffe nyt Materiel til Husets stærkt voksende Virksomhed. I 1861 forlod Sivertsen Faktorpladsen, som overdroges til Sætteren PETERSEN, og $18\frac{1}{5}$ 64 noterer Just i Kladdebogen i sit ejendommelige Sprog: »Efter Aftale idag med Petersen blev det bestemt, at Arbejdstiden for Sætterne er fra om Morgenen Kl. 6 til Aften Kl. 7 i Sommermaanederne, for Vintermaanederne blev der ikke taget nogen Bestemmelse idag. Om Søndagen, foreløbig hver Søndag til Kl. 12, men heller ikke længere«. Det var Tider, hvor der endnu ikke kendtes Tariffer, Regler for Søndagsarbejde etc. etc. 1869 bragte en ny gennemgribende Forandring af Lokalerne. Det lavere Nabohus blev nedrevet og bygget op i Højde med Hoved-

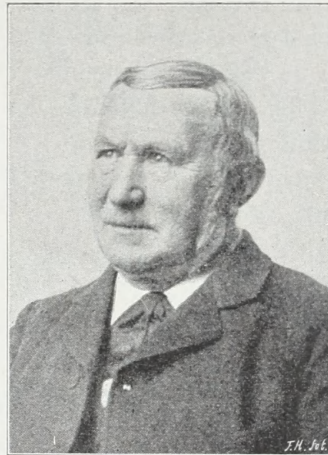
huset. Endnu et lille Nabohus blev indkøbt, og hele Façaden fik samme Højde. Det var vanskelige Ombygninger midt under det travle Arbejde; men de maatte til for at skaffe Plads til Udvidelserne. Efter den foran omtalte Artikel i Boghandlertidende omfattede Trykkeriet i 1870 10 Hurtigpresser, 3 Satinermaskiner, 3 Maskiner til Brevkonvolutter, 4 Haandpresser samt adskillige Hjælpemaskiner.

Men Udviklingen gik videre. I 1874 indlededes Forhandlinger med den finske Bank om at overtage Trykningen af dens Pengesedler. Møntvæsenets Direktør, SOLDAN, kom hertil i 1875, og med ham foretog Just Thiele en længere Rejse for at ordne alt til dette ny store Arbejde. Vi, der i de Aar arbejdede med paa de finske Sedlers Gravurer, have haft god Lejlighed til at se Just i sin fulde Kraft og se hans skarptskaarne, resolute Personlighed i Forhold til den yderst omhyggelige og forsigtige finske Direktør. Samtaler og Aftaler med denne højst elskværdige Mand, der, for at være nærmere ved Arbejdet, havde indrettet sig Beboelse i Thieles gamle Privatlejlighed, foregik i Reglen ved hans Seng, hvortil han jævnt væk var bunden af Sygdom. Bragte man et Aftryk, tog han en stærk Loupe og undersøgte alt paa det nøjeste, og var hans Dom anerkendende, var det i ethvert Tilfælde et Vidnesbyrd om, at de tekniske Vanskeligheder vare overvundne. Det var ogsaa Just Thiele en sær Tilfredsstillelse, naar vi Træskærere ved at præstere Arbejde, han ikke var i Stand til at finde Fejl ved, overvandt Soldans Tvivl om, at slige Gravurer lode sig gøre i Træ.

Allerede nogle Aar tidligere havde Thiele indrettet sig grundigt paa at fremstille Trykpladerne til alle de officielle Arbejder. Galvanoplastik var anlagt i Kælderlokalerne, og Pantograf- og Guillochémaskine opstillet paa første Sal til Gaden. Flere Tofarve- og Plantryks-Hurtigpresser vare alt an-

skaffede, og nu krævede de finske Sedler Opstillingen af en Række Kobbertrykspresser og Engagement af Udlændinge for at bruge disse Maskiner, hvortil der her hjemme ikke fandtes øvede Folk. Under dette rastløse Arbejde, der ifølge Bestillingernes Karakter væsentligst maatte falde paa den som Trykker ledende Fagmand, var imidlertid Just Thieles Sundhed svækket. For hans Natur var selve Arbejdet en Lyst og Nydelse, som han ingen Grænser kendte for. Alle Dage havde han været en af de første, der mødte i Trykkeriet, Klokken seks om Morgenen, selv efter at han med sin ugifte Broder og sin egen Familie havde taget fast Bopæl langt ude paa Frederiksberg. Vejen ind til Byen tilbagelagdes til Fods, indtil de sidste Aar, da den gamle Kalesche, der om Eftermiddagen Klokken seks afhentede de to flittige Mænd, ogsaa kom til at gøre Tjeneste om Morgenen. Sjældent tænkte de paa det man kalder Fornøjelser; nogle af de faa vare i Sommertiden deres Have og om Vinteren Søndag Aften i det kgl. Teater, men det maatte da nødvendigvis være paa bageste Række i Parterret. Der havde man det saa nogenlunde for sig selv. De hyppige Forretningrejser, han foretog, forcerede han afgjorte i kortest mulige Tid, og fra Jernbanen var hans Gang som Regel lige til Trykkeriet. Dertil kom, at han omtrent til det allersidste havde Værktøjet i Hænderne og selv deltog i Tilretningen og Trykningen af de mange illustrerede Sager, som lige fra 1848 tryktes hos Thielerne, samt førte det skrappeste Tilsyn med hvad der var i Presserne. Han naaede at ordne alt vedrørende de finske Sedler og fik begyndt Trykningen i 1876, men dermed vare hans Kræfter brudte. Hans stærke Vilje havde holdt ham oppe. Han gav sig ikke, før den bitre Nødvendighed krævede det, og det blev en kort Tid, han indrømmede den tærende Sygdom til at gøre Ende paa hans energiske Liv.

Kom man ikke til at kende denne Mand lidt nøjere, hændtes det vel, at hans knappe Væsen, hvasse Øjne og lidt barske Stemme frastødte. For dem, der kom ham nærmere paa Livet, bleve disse Egenskaber det ydre Mærke paa hans dygtige Natur. Drøftede man indgaaende faglige Spørgsmaal af Betydning med ham, eller talte man til hans gode og ædle Hjærtelag, kom der et helt andet, et mildt og elskværdigt Udtryk i de skarpe Øjne og en inderlig Klang i Stemmen. I en lille Kreds var han en fortrinlig Meddeler af Iagttagelser vedrørende de mange Personer, han kom i Berørelse med, og der er til Tider i det Thieleske Kontor blevet let hjerteligt over Kundernes Urimeligheder. Som Fagmand var han sjælden godt udrustet. Hans Behandling af de tidlige Træsnittryk, særligt saa længe Haandpresserne endnu

Andreas Thiele,
f. 18. Aug. 1825.

vare i Gang, var udmærket. En Bog, som vi oftere have nævnt med Hæder: »Felttogene 1848, 49 og 50«, er fortrinligt trykt. Ogsaa som Trykker af de vanskelige Chemityprier har han præsteret noget meget dygtigt. Senere trykte han de smukt behandlede farvetrykte Tavler i G. STEPHENS: »Runic Monuments« og i 1863 det yderst sirlige lille Farvetryk med ti Forme af Dagmarkorset. De mange større videnskabelige Arbejder, særlig af arkæologisk og arkitektonisk Indhold, der ere fremkomne her hjemme, stamme næsten alle fra de Thieleske Presser.

Det vil føre meget for vidt at gaa nærmere ind paa de mangfoldige og betydelige Arbejder, der ere udgaaede fra Trykkeriet under de to Brødres Ledelse. Stor Orden og Regelmæssighed har ved Siden af den øvrige dygtige Stræben altid præget deres Forretning.

Ved Just Thieles Død tabte Trykkeriet en stærk ledende Kraft, men det viste sig da, at den yngre Broder med det mere stilfærdige Væsen var Mand for at fortsætte alene. De, der kendte Forholdene nøjere, medens de begge vare Ledere, vidste godt nok, at Andreas Thieles Ord var af Vægt og Betydning, særlig hos Broderen. Han holdt sig noget tilbage, men vidste meget vel at gøre sig gældende, naar han ønskede det. Justs ihærdige Udvidelseslyst laa ham imidlertid fjernere, og under hans Eneledelse er der næppe tænkt paa at udvide Trykkeriets Plads yderligere. Vi have ovenfor meddelt nogle Oplysninger om Trykkeriets Materiel og Personale for 25 Aar siden. Medens Antallet af Medhjælpere paa det nærmeste er det samme nu som den Gang, er Maskinernes Antal en Del større. Det bestaar nu af 9 enkelte og dobbelte Hurtigpresser; 3 Tofarve-Hurtigpresser; 4 dobbelte Digeltryks-Hurtigpresser; 1 Præge-, 1 Udhugnings- og 1 Gummierings-Maskine til Brevkonvolutter, 2 Prikkemaskiner og adskillige Haandprikkemaskiner til Frimærkerne, Maskiner til Prikning og Gummiering af Korrespondancekort, 4 Bogbinder-maskiner og andre Hjælpemaskiner samt Haandpresser, Maskiner til Galvano-plastik og Guillochering.

Det er fremdeles en stor Virksomhed, der udfoldes i det gamle Trykkeri, og det er en yderst flittig og dygtig Mand, der nu alene leder det for egen og sin Broders Enkes Regning. Mange dygtige Kræfter, der ere gamle i Gaarde og vide at holde de gode Traditioner i Hævd, arbejde der som Medhjælpere. Ubestikkelig Tilforlidelighed er Husets faste Grund, og de mange, der færdes der i forskellige Forretninger, højagte den jævne og elskværdige Mand, der er dets Chef. Andreas Thiele fylder i Aar sit halvfjerdsindstyvende Aar, men er rask og kraftig; i 1896 er det 50 Aar siden han sammen med sin Broder overtog Virksomheden, og der er al Grund til at antage, at han endnu en god Stund kan lede det efter vore Forhold meget betydelige Bogtrykkeri, som det er en Ære for Brødrene Thiele at have rejst paa Ruinerne af deres fædrene Hus.

F. H.